

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-09-24

Diarienummer N163-0661/24

Handläggare

Hanna Bergström, Lotta Anberg

E-post: hanna.bergstrom@socialnordost.goteborg.se

Svar på remiss - Motion av Kristina Bergman Alme (L) om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt, H 2024 nr 102

Förslag till beslut

1. Socialnämnden Nordost bifaller förslag om att ge socialnämnderna i uppdrag att utreda familjehemsplacerade barns och familjehems syn på vårdnadsöverflytt, under förutsättningen att form och metod för genomförande av utredning kan anpassas efter redan befintliga studier och forskning samt forskningsetiska principer.
2. Socialnämnden Nordost bifaller förslag om att Kommunfullmäktige, baserat på utredningens resultat, fattar beslut om att bibehålla stöd till familjehem även efter vårdnadsöverflytt under förutsättning att resurser finns eller tillsätts för de utökade kostnader som det eventuellt innebär för socialnämnderna.
3. Förvaltningens tjänsteutlåtande översänds till kommunstyrelsen som nämndens eget yttrande.
4. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kristina Bergman (L) har lämnat en motion om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt. Remiss är skickad till socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst för yttrande. Yttrandet ska lämnas till kommunstyrelsen senast 23 oktober 2024.

Förvaltningens bedömning att motionens förslag ska bifallas under de förutsättningar som framgår i beslutsförslaget.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Motionen innefattar två beslutsförslag om att dels genomföra en utredning gällande stöd till familjehem eftervårdnadsöverflytt, dels utefter vad utredningen kommer fram till, bibehålla stöd till familjehemmen med vårdnadsöverflyttade barn.

Kostnaden för en utredning är beroende på utredningens omfattning, form och metod men kräver i huvudsak personalresurser för genomförandet. En utredning kan genomföras inom befintlig ram.

Beslutsförslag två omfattar att utefter vad utredningen kommer fram till, bibehålla stöd till familjehem efter vårdnadsflytt. Eventuella utökade kostnader beror på vilket stöd som utredningen föreslår bibehålls, i vilken omfattning och hur många familjehem som önskar nyttja stöd efter vårdnadsöverflytt. Exempel på bibehållet stöd skulle tex. kunna vara umgängesstöd, handledning, skolfam etcetera.

I socialförvaltningarna fanns i maj 2024 totalt 216 vårdnadsöverflyttade barn, som hade omfattats av beslut om erbjudande om bibehållet stöd (Nordost 84 st, Sydväst 47 st, Hisingen 48 st, Centrum 37 st). Flera av dessa barn kan dock vara vårdnadsöverflyttade till en annan kommun vilket kan påverka möjligheter att ge visst stöd.

Socialförvaltningarna erbjuder idag att de nya vårdnadshavarna kan höra av sig till sin tidigare familjehemssekreterare när de är i behov av råd. Ansvarig familjehemssekreterare hör av sig till familjehemmet en gång per år för att säkerställa ersättningen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Bedömning utifrån barnrättsperspektivet

Barnkonventionen

Barnkonventionen stadgar anger att alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6). Konventionsstaterna ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling till det yttersta av sin förmåga. När vårdnadshavare inte kan ta ansvar för sina barn fullt ut behöver samhället stödja och skydda barn som annars riskerar en ogynnsam utveckling. Enligt barnkonventionens artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen, SoL, anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd.

Att enligt motionsförslaget utreda att bibehålla stöd till familjehem även efter vårdnadsöverflytt bidrar till en ökad trygghet och stabilitet för barnen vilket ligger i linje med att stärka barnrättsperspektivet.

Omvärldsbevakning

I SOU 2023:66 [För barn och unga i samhällsvård, SOU 2023:66 \(regeringen.se\)](#) lyfts att det saknas nationella uppgifter om vilket stöd barn och unga får efter att samhällsvård upphör. Socialstyrelsens statistik indikerar att barn och unga i samhällsvård fortfarande inte får tillräckligt stöd runt sin utbildning och hälsa och tidigare studier har visat på att endast ett fåtal kommuner gav ett riktat stöd till unga som flyttade från vård till eget boende. Mycket talar för att stödet till barn och unga efter avslutad placering utanför det egna hemmet behöver tydliggöras och stärkas.

Regeringens utredning [Tryggare hem för barn \(regeringen.se\)](#) kan leda till lagändring 1/1 2025. Utredningen föreslår att det ska införas en möjlighet för den kommun som beslutat om en familjehemsplacering, dvs. placeringskommunen, att fortsätta bevilja insatser till

ett barn även efter en vårdnadsöverflyttning. Under utredningens arbete har det framgått att det fortfarande finns utmaningar kring vilket stöd som kan tillhandahållas efter en vårdnadsöverflyttning. Det är vanligt att familjehemsföräldrar tvekar inför en vårdnadsöverflyttning just av denna anledning. En stor del handlar om att det i dagsläget inte finns någon möjlighet för placeringskommunen att fortsätta bevilja insatser till barnet efter en vårdnadsöverflyttning. Stöd som ofta efterfrågas är stöd kopplat till barnets skolgång och umgänge med barnets ursprungsfamilj.

Studien familjetillhörighet och kontakt med ursprungsfamilj efter vårdnadsöverflyttning ([Familjetillhörighet och kontakt med ursprungsfamilj efter vårdnadsöverflyttning | Göteborgs universitet \(gu.se\)](#)) syftar till att ge en fördjupad kunskap om hur familjetillhörighet och kontakt med ursprungsföräldrarna utvecklas efter en vårdnadsöverflyttning. I forskningsprojektet deltar en kommun som genomfört ett större antal vårdnadsöverflyttningar de senaste åren.

Inom ramen för *FYS - Nationella forskarskolan för tillämpad välfärdsforskning* finns en pågående studie som heter "*ATT HÖRA TILL –Familjehemsplacerade och vårdnadsöverflyttade barns berättelser om familjetillhörighet*" vilket lyfter barnets röster i relation till familjetillhörighet.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 15 oktober 2024.

Bilagor

1. Motion av Kristina Bergman Alme (L) om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt. J 2024 nr 102

Ärendet

Kristina Bergman (L) har lämnat en motion om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt. Remiss är skickad till socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst för yttrande. Yttrandet ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 23 oktober.

Beskrivning av ärendet

Kristina Bergman (L) har lämnat en motion om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt. I motionen lyfts att barn som är placerade i familjehem både får psykiska och fysiska spår från föräldrarnas brister.

Vidare lyfts i motionen att familjehemmen, som ofta tar emot barn som en extra familjemedlem, utför heroiska insatser dagligen. Beroende på barnets behov, kan relationen till ursprungs föräldrarna vara en utmaning. Familjehemmen får stöd från socialtjänsten i form av rådgivning och utbildning, men relationerna är ofta ansträngda och ursprungs föräldrarna närvarande på olika sätt då lagen är tydlig med att barnet ska ha regelbunden kontakt med sina föräldrar. Detta sker antingen genom möten där familjehemsförälder och representanter för socialtjänsten deltar eller genom besök hos föräldrarna.

Motionen tar också upp att om något händer i familjehemmet så som skilsmässa eller andra större förändringar i familjen så riskerar barnet att förlora den trygga platsen som familjehemmet är. Vårdnadsöverflytt är väldigt mycket tryggare och förutsägbart för barnet enligt motionären.

Motionären lyfter att föräldrarna bestämmer också över sådant som ifall barnet ska få stöd via Skolfam (skolstöd till placerade elever), om barnet kan få vaccineras, om barnet kan utredas för ev diagnoser, om barnet kan få resa utomlands. Ibland kan en förälder tyckas vara på rätt köl för att två år senare få en kraftig återgång i ett destruktivt beteende.

Vidare lyfts det att trots att lagstiftningen stärkts till förmån för barnets bästa, efter händelser som den tragiska med Lilla hjärtat, är vårdnadsöverflyttningar fortfarande ovanliga. Bland de troligaste orsakerna bakom detta finns att kommuner ofta drar bort sitt stöd till familjehemmet enligt motionären. Det finns inte längre någon som kan medla med föräldrarna, något att vända sig till när barnet är extra utmanade eller att vägleda kring hälso- och sjukvård. Det placerade barnet blir ett barn likt andra biologiska barn även om det behövs mer arbete kring barnet.

Motionen omfattar därefter två beslutsförslag till kommunfullmäktige:

1. Kommunfullmäktige ger socialnämnderna i uppdrag att utreda familjehemsplacerade barns och familjehems syn på vårdnadsöverflytt,

inklusive input från vuxna som tidigare varit placerade i syfte att se över hur stöd till familjehem efter vårdnadsöverflytt skulle kunna förbättras.

2. Kommunfullmäktige, baserat på utredningens resultat, fattar beslut om att bibehålla stöd till familjehem även efter vårdnadsöverflytt.

Nedan ger förvaltningen en överblick om vad vårdnadsöverflytt innebär och hur stödet ser ut idag.

Vad innebär vårdnadsöverflytt

När ett barn vistats i samma familjehem under två år ska ansvarig nämnd särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna. Socialnämndens skyldighet att överväga vårdnadsöverflyttning syftar till att förhindra att barn som har rotat sig i ett familjehem blir uppryckta från en miljö där de har funnit sig till rätta och känner en större trygghet och känslomässig förankring än i sin ursprungsfamilj. Det ska vara uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå.

Om en vårdnadsöverflyttning är till barnets bästa och familjehemsförälder är positiva till att bli särskilt förordnad vårdnadshavare, ansöker socialnämnden till tingsrätten om överflyttning av vårdnaden till familjehemmet.

När familjehemsföräldrarna blir barnets nya vårdnadshavare upphör familjehemsplaceringen, eftersom grunderna för vården enligt SoL eller LVU faller. Det innebär att nämndens ansvar att noga följa vården av barnet liksom kravet på att överväga respektive ompröva vården bortfaller.

Ansvarig nämnd ska ge barnets nya vårdnadshavare råd och stöd om de begär det. Nämnden ska följa upp situationen för barnet och de nya vårdnadshavarna en gång per år. Även barnets ursprungs föräldrar kan behöva stöd i samband med och efter en vårdnadsöverflyttning. Det är också viktigt att kommunikationen med ursprungsföräldrar kring beslutet om vårdnadsöverflytt fungerar och att det säkerställs att de har förstått grunderna för beslutet.

Hur ser stödet ut idag vid vårdnadsöverflytt

Efter en vårdnadsöverflyttning erbjuds visst stöd till familjehemsföräldrar så som råd och stöd. Socialförvaltningarna kontakter de nya vårdnadshavarna en gång per år för att säkerställa att de kan tillgodose barnets behov.

Dessutom kan familjehemsföräldrarna efter vårdnadsöverflytt själva ansöka om stödinsatser till barnet och sig själva utefter behov. För de barn som är vårdnadsöverflyttade till en annan kommun, kan de nya vårdnadshavarna ansöka om stöd i den kommunen som de bor i. De nya vårdnadshavarna har även rätt att underteckna dokument, som att ansöka om pass, öppna bankkonto och använda Swish. Eftersom socialnämndens försäkringsansvar upphör, måste de nya vårdnadshavarna teckna egen försäkring för barnet.

Barnet har efter en vårdnadsöverflytt fortfarande rätt att ha kontakt med sina ursprungsföräldrar. Det är de nya vårdnadshavarna som ansvar för att se till att umgänget

sker och fungerar på ett tillfredsställande sätt för barnet. En överenskommelse om umgänge som gjorts under placeringstiden kan fortsätta att gälla om alla parter är överens om den.

De nya vårdnadshavarna har också ansvar för att tillgodose barnets behov av kontakt med närstående, såsom mor- och farföräldrar eller syskon. Om ursprungsföräldrarna och de nya vårdnadshavarna inte kan komma överens om umgänget, kan ursprungsföräldrarna vända sig till tingsrätten för att få sin rätt till umgänge prövad. Socialnämnden kan också vara behjälpliga om exempelvis barnet riskerar att fara illa av kontakt med en ursprungsförälder eller om barnet behöver kontakt med någon särskilt nära.

Den nämnd som ansökt om vårdnadsöverflytt ska fortsätta betala en skälig ersättning till det tidigare familjehemmet som bör motsvara den tidigare utbetalda familjehemsersättningen. Den fortsatta ekonomiska ersättningen behandlas i skattehänseende som vanliga familjehemsersättningar. [Cirkulär - Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar med mera 2024.pdf \(skr.se\)](#).

Eventuella insatser från Skolfam, kontinuerlig handledning från familjehemssekretären samt umgängessöd upphör i samband med en vårdnadsöverflyttning. De nya vårdnadshavarna erbjuds fortsatt en del utbildningar från Göteborgs stad.

Förvaltningens bedömning

Frågan om fortsatt stöd vid vårdnadsöverflytt ser förvaltningen som angelägen fråga att utveckla. Det ligger också i linje med befintliga pågående statliga utredningar och studier.

Beslutsförslag 1 handlar om att uppdrag ska ges att utreda familjehemsplacerade barns och familjehems syn på vårdnadsöverflytt, inklusive input från vuxna som tidigare varit placerade i syfte att se över hur stöd till familjehem efter vårdnadsöverflytt skulle kunna förbättras.

Förvaltningen ser det som positivt att genom en utredning få en bild över hur stödet till familjehem efter vårdnadsöverflytt skulle kunna förbättras. Det är också ofta dem de berör som besitter värdefull erfarenhet av vad som kan bli bättre.

I motionsförslaget anges hur utredningen ska göras. En utredning kan också innebära andra och olika typer av utformning och metoder än det som motionären föreslår. Förvaltningen bedömer att en utredning behöver kunna utformas och anpassas efter redan befintliga pågående studier samt de statliga utredningar som pågår. Hänsyn behöver också tas till möjligheter att eventuellt involvera vuxna personer som inte längre är aktuella inom socialtjänsten där forskningsetiska principer behöver tas i beaktan.

Beslutsförslag 2 innebär att kommunfullmäktige, baserat på utredningens resultat, ska fatta beslut om att bibehålla stöd till familjehem även efter vårdnadsöverflytt.

Förvaltningen ser det som angeläget att beslutsförslag 2 bör grunda sig i vad utredningen utifrån beslutsförslag 1 *kommer fram till. Utredningen bör också påvisa eventuella utökade resurser som krävs för fortsatt stöd samt vilket typ av stöd som skulle kunna vara aktuellt. Ett beslut om bibehållet stöd utefter utredningens resultat bör fattas under förutsättning att resurser finns eller tillsätts för de utökade kostnader som det eventuellt kommer innebära för socialnämnderna.*

Det bör också påpekas att visst stöd såsom SkolFam också är en fråga för grundskolenämnden utöver socialnämnderna. En annan aspekt av bibehållet stöd efter vårdnadsöverflytt är att många vårdnadsöverflyttade barn är placerade utanför Göteborgs stad vilket innebär att stöd i form av exempelvis umgänge bör bistås, efter ansökan, av kommunen där barnet är folkbokfört.

Sammanfattningsvis bedömer förvaltningen att motionärens beslutsförslag ska bifallas under förutsättning att form och metod för genomförande av utredningen kan anpassas efter redan befintliga studier och forskning och forskningsetiska principer samt att beslut utefter utredningens resultat sker under förutsättning att resurser finns eller tillsätts för de utökade kostnader som det eventuellt innebär för socialnämnderna.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Lotta Anberg
Avdelningschef

Handling 2024 nr 102

Motion av Kristina Bergman Alme (L) om ökat stöd efter vårdnadsöverflytt

"En barndom går inte i repris," är ett ofta använt uttryck i debatten. Ändå finns det mer att göra för att säkerställa att barndomen blir så trygg, bra och förutsägbar som möjligt.

De barn som omhändertas av socialtjänsten enligt Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om vård av unga (LVU) gör detta på grund av att deras föräldrar uppvisar så allvarliga brister i sitt föräldraskap att de, trots tidigare insatser för att stärka och stödja föräldrarna, inte kan fungera som föräldrar. Dessa brister kan inkludera missbruk, psykisk ohälsa eller bristande intellektuell eller kognitiv förmåga, vilket resulterar i vanvård.

Sammanfattningsvis behöver barn föräldrar, men föräldrar kan inte alltid ha rätt till sina barn.

För barnen som placeras i familjehem blir tillvaron ofta mer förutsägbar; löften hålls, det finns mat på bordet, de får godnattsagor, och någon sätter gränser. Åldern vid placering varierar; en del är spädbarn, medan andra är äldre. Många som placerats tidigt ser familjehemmet som sin familj.

Det finns både fysiska och psykiska spår från föräldrarnas brister. Dessa inkluderar övervikt, undernäring, karies och skador från alkohol eller narkotika under graviditeten, samt psykiska skador som osäkerhet, medberoende och missbruk. Många av de omhändertagna ungdomarna lider även av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, vilket kräver ytterligare stöd från BUP och anpassningar i skolan.

Familjehemmen, som ofta tar emot barn som en extra familjemedlem, utför heroiska insatser dagligen. Beroende på barnets behov, kan relationen till de biologiska föräldrarna vara en utmaning. Familjehemmen får stöd från socialtjänsten i form av rådgivning och utbildning, men relationerna är ofta ansträngda och de biologiska föräldrarna närvarande på olika sätt då lagen är tydlig med att barnet ska ha regelbunden kontakt med sina föräldrar. Detta sker antingen genom möten där familjehemsförälder och representanter för socialtjänsten deltar eller genom besök hos föräldrarna.

Om något händer i familjehemmet så som skilsmässa eller andra större förändringar i familjen så riskerar barnet att förlora den trygga platsen som familjehemmet är. Så helt enkelt vårdnadsöverflytt är väldigt mycket tryggare och förutsägbart för barnet.

Föräldrarna bestämmer också över sådant som ifall barnet ska få stöd via Skolfam (skolstöd till placerade elever), om barnet kan få vaccineras, om barnet kan utredas för ev diagnoser, om barnet kan få resa utomlands. Ibland kan en förälder tyckas vara på rätt köl för att två år senare få en kraftig återgång i ett destruktivt beteende.

Lagen stipulerar att socialtjänsten ska pröva vårdnadsöverflytt var sjätte månad efter att ett barn har varit placerat i samma familjehem under minst två år (SoL 6 kap 8b §). Trots att lagstiftningen stärkts till förmån för barnets bästa, efter händelser som den tragiska med Lilla hjärtat, är vårdnadsöverflyttningar fortfarande ovanliga.

Bland de troligaste orsakerna bakom detta finns att kommuner ofta drar bort sitt stöd till familjehemmet. Det finns inte längre någon som kan medla med föräldrarna, något att vända sig till när barnet är extra utmanade eller att vägleda kring hälso- och sjukvård. Det placerade barnet blir ett barn likt andra biologiska barn även om det behövs mer arbete kring barnet. Det måste inte vara så. Kommunen kan välja att ha kvar hela eller delar av stödet. Detta särskilt i ljuset av att föräldrarnas förmågor och livssituationer kan variera över tid.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

1. Kommunfullmäktige ger socialnämnderna i uppdrag att utreda familjehemsplacerade barns och familjehems syn på vårdnadsöverflytt, inklusive input från vuxna som tidigare varit placerade i syfte att se över hur stöd till familjehem efter vårdnadsöverflytt skulle kunna förbättras.
2. Kommunfullmäktige, baserat på utredningens resultat, fattar beslut om att bibehålla stöd till familjehem även efter vårdnadsöverflytt.

Kristina Bergman Alme (L)